

ПРОЦЕДУРА КАСАЦІЙНОГО ПЕРЕГЛЯДУ РІШЕНЬ СУДІВ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ, ЗАКОНОДАВСТВА І ПРАКТИКИ

Проаналізовано процедуру касаційного перегляду рішень судів та встановлено її певні недоліки: вона неповною мірою відповідає суспільним інтересам та загальним принципам цивільного судочинства, зокрема принципу гласності та ін. Недоліки в регламентації процедури касаційного провадження істотно впливають на право особи на доступ до правосуддя. Сформульовано пропозиції з удосконалення норм цивільного процесуального законодавства, які регламентують це провадження.

Ключові слова: право на касаційне оскарження, касаційний перегляд, правова визначеність, доступ до правосуддя, ухвали, рішення, постанови, малозначна справа, закриття провадження, процесуальні гарантії, верховенство права, єдність судової практики.

Fursa Svitlana. The procedure for cassation review of court decisions in civil cases: topical issues of theory, legislation and practice

The author analyzed the procedure for cassation review of court decisions and identified certain shortcomings: it does not fully comply with public interests and general principles of civil justice, in particular, the principle of publicity, etc. Deficiencies in the regulation of the cassation procedure significantly affect the right of a person to access justice. To this end, proposals are made to improve the norms of civil procedural legislation that regulate this procedure.

Key words: right to cassation appeal, cassation review, legal certainty, access to justice, judgements, decisions, resolutions, minor case, closure of proceedings, procedural guarantees, rule of law, unity of judicial practice.

Постановка проблеми. Для чіткого усвідомлення сутності процедури касаційного перегляду рішень судів слід звернути увагу на положення ст. 388 Цивільного процесуального кодексу

© ФУРСА Світлана Ярославівна – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та приватного права Київського університету права Національної академії наук України; ORCID: 0000-0002-3023-5287; e-mail: fursa_2003@ukr.net

України (далі – ЦПК України) [1], де зазначено, що судом касаційної інстанції у цивільних справах є Верховний Суд. Проте дане положення закону певною мірою не узгоджується з інформацією, яка розміщена на офіційному сайті цього суду [2]. Дослідивши у сукупності інформацію про склад Верховного Суду на його офіційному сайті, положення ст. 33 ЦПК України та Закон України «Про судоустрій та статус суддів» [3], які встановлюють склад Верховного Суду, виявляємо, що суб'єкти касаційного перегляду рішень судів суперечливо викладені у зазначених джерелах, що потребує наукового аналізу як процедури касаційного провадження, так і суб'єктів його здійснення.

Мета статті – аналіз процедури касаційного перегляду рішень судів, яка закріплена у главі 2 розділу V “Касаційне провадження” ЦПК України, для конкретизації повноважень суб'єктів цього суду на різних стадіях перегляду судових рішень у цивільних справах і забезпечення процесуальних гарантій скаргників на касаційне оскарження рішення суду.

Стан розробки проблеми. Питанням законодавчого регулювання касаційного оскарження в цивільному судочинстві присвячували праці такі українські вчені, як Ю.В. Навроцька та ін. [4]. А. Г. Гулик аналізував касацію у системі оптимального інстанційного перегляду судових рішень у цивільному судочинстві, звертав увагу на специфіку інстанцій судової системи України та особливості реалізації принципу правової визначеності [5]. А. В. Помазанов на рівні дисертаційного дослідження досліджував касаційне провадження у цивільному процесі [6]. Але касаційне провадження як з точки зору його законодавчої регламентації, так і аналізу судової практики та останніх тенденцій у цивільному судочинстві щодо єдності судової практики, реалізації засад верховенства права, правової визначеності потребує подальших наукових досліджень з метою вдосконалення законодавства та подальшої реалізації положень міжнародних актів, зокрема практики Європейського суду з прав людини для забезпечення прав українських громадян на справедливий суд.

Виклад основного матеріалу. Перед тим, як досліджувати процедуру касаційного провадження, вважаємо доцільним зупинитися на аналізі його суб'єктів, проаналізувавши Конституцію Украї-

ни [7], ЦПК України та Закон України “ Про судоустрій та статус суддів”.

Так, до суб’єктів Верховного Суду, які *сприяють* (згідно сайту ВС) та *безпосередньо задіяні у касаційному перегляді* судових рішень на різних його стадіях належать:

Канцелярія Верховного Суду, яка зареєструє касаційну скаргу (ст. 393 ЦПК України);

- **суддя-доповідач** перевіряє касаційну скаргу на відповідність вимогам законодавства;

- **колегія суддів у складі трьох суддів** відкриває провадження в справі або відмовляє у його відкритті. Але слід звернути увагу фахівців на прийняту термінологію, оскільки у ч. 2, 3 ст. 33 ЦПК України такі колегії називаються *постійними колегіями суддів*;

- колегія у складі більше трьох суддів або більшої непарної кількості суддів (ч. 4 ст. 34 ЦПК України);

- **палата Верховного Суду** отримує на перегляд справу від колегії суддів, якщо в раніше ухваленому рішенні Верховного Суду в складі колегії суддів з цієї ж палати або у складі такої палати за умови, що колегія вважає за необхідне відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах;

- **об’єднана палата...**;

- **Велика Палата Верховного Суду**

У наведеній структурі Верховного Суду України потребують дослідження декілька положень, які пов’язані зі складністю сприйняття його певних рішень. Якщо виходити із системи підпорядкування, то найвищим органом Верховного Суду, в контексті перегляду судових рішень у касаційному порядку, має розцінюватися його Велика Палата. Але у ст. 403 ЦПК України передбачено, що кожний структурний “елемент” Верховного Суду має переглядати прийняті саме ним остаточні рішення по подібній справі або кореспондувати це повноваження вищому за ієрархією утворенню Верховного Суду для створення нової правової позиції. Звичний порядок, а точніше, адміністративний порядок перегляду певних рішень передбачає, що та сама установа не переглядає своє рішення, а справа передається для перегляду вищому органу. Це правило відтворене у ст. 16 Закону України «Про звернення громадян» [8]. Але таке правило властиве й цивільному судочинству, оскільки

рішення суду першої інстанції переглядаються апеляційним судом, а постанови останнього лише у касаційному порядку.

На нашу думку, утворення в структурі Верховного Суду багатоланкової системи лише ускладнює сприйняття повноважень тієї чи іншої ланки. Виникає риторичне питання, а як це позначається на правах особи на касаційну скаргу? Цілком очевидно, що така структура не передбачає прямого підпорядкування структурних підрозділів і судді-доповідача вищим органам Верховного Суду.

Згідно із ст. 129 Конституції України суддя, здійснюючи правосуддя, є незалежним. Отже, суддя-доповідач, в межах його компетенції, вправі залишати касаційну скаргу без руху і повертати її, а процедура оскарження відповідної ухвали цього судді в ЦПК України не передбачена. На підтвердження цього положення можна проаналізувати й ухвалу судді-доповідача, в якій констатується, що вона оскарженню не підлягає [9].

Виходячи із аналізу ч. 1 ст. 129 Конституції України, можна зробити висновок про те, що суддя, здійснюючи правосуддя, керується верховенством права. Отже, особа вправі подавати касаційну скаргу, в якій обрунтовувати застосування у касаційному провадженні засади верховенства права, тому судді Верховного Суду мають діяти згідно цієї конституційної засади. Тобто право на оскарження ухвали судді-доповідача диктується складною системою підпорядкованості різних утворень Верховного Суду, а також положенням ч. 3 ст. 415 ЦПК України, де встановлено, що ухвала суду касаційної інстанції оформлюється суддею-доповідачем (іншим суддею, якщо суддя-доповідач не згодний з постановою/ухвалою) і підписується всім складом суду, який розглядав справу, якщо інше не передбачено цим Кодексом. Однак у ч. 2 ст. 393 ЦПК України визначено, що саме суддя, а не суд постановляє відповідну ухвалу, і хоча в цій нормі чітко не персоніфіковано статус цього судді-доповідача, але він і без цього очевидний.

Але чи реально очікувати від суддів Верховного Суду, щоб вони діяли відповідно до верховенства права як першооснови їх повноважень? В даному випадку повинні констатувати, що Верховний Суд вже переадресував складну справу для надання висновку до Європейського суду з прав людини і автори на такий факт відреагували [10]. Незважаючи на неоднозначне реагування на такі кроки з боку вчених, нещодавно на сайті Судової влади з'явила-

ся нова інформація: «Водночас ЄСПЛ прийняв до розгляду *другий* запит Верховного Суду» [11]. Але вирішення спорів та інших справ – це прямий обов’язок судової гілки влади (ст. 124 Конституції України). А збільшення кількості звернень ВС та делегування окремих повноважень міжнародним установам, зокрема ЄСПЛ, щодо надання правових висновків певною мірою суперечить незалежності правової системи України. Даний приклад свідчить про те, що судді Верховного Суду фактично “самоусунулися” від кваліфікації правовідносин у складних справах, а застосування верховенства права – це завжди складна правова ситуація, оскільки необхідно застосовувати не правову позицію Верховного Суду і навіть не норму закону, а надати перевагу праву особи на касаційне оскарження.

Якщо розглядати послідовність виконання повноважень структурними підрозділами Верховного Суду, то за ст. 393 ЦПК України після реєстрації касаційна скарга не пізніше наступного дня передається судді-доповідачу, тобто суддя-доповідач має наділятися певними повноваженнями щодо вирішення подальшої «долі» касаційної скарги. Водночас у ст. 394 ЦПК України передбачається діяльність колегії суддів у складі трьох суддів, які вирішують питання про відкриття провадження у справі.

В чому полягає дискусійність наведених положень, можна встановити, аналізуючи сутність діяльності судді-доповідача та колегії суддів у складі трьох суддів. Суто формально § 2 “Відкриття касаційного провадження” має бути пов’язаний зі ст. 394 ЦПК України, яка має назву «Відкриття касаційного провадження у справі, відмова у відкритті касаційного провадження у справі». Але перед цією нормою розташована ст. 393 ЦПК України, в якій передбачені умови залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги. Змістовно можна погодитися, що для відкриття касаційного провадження касаційна скарга має перевірятися на її відповідність вимогам ЦПК України, зокрема ст. 392. В даному випадку назва § 2 має бути змінена і приведена у відповідність до назв ст. 393 та 394 ЦПК України в їх сукупності, тобто назва § 2 мала б бути викладена у такій редакції: “Залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги, відкриття касаційного провадження у справі, відмова у відкритті касаційного провадження у справі”.

Звернемо увагу на певні фундаментальні неузгодженості в повноваженнях суддів. Так, суддя-доповідач одноосібно вирішує питання про відповідність касаційної скарги вимогам законодавства і реально може не допустити касаційну скаргу до розгляду колегією суддів у складі трьох суддів і так позбавити скаржника права на розгляд касаційної скарги та захист власних прав та інтересів. І, як зазначалося вище, із вказівкою на Постанову суду, що ухвала судді-доповідача оскарженню не підлягає.

Продемонструємо це спочатку на підставі загального аналізу повноважень судді-доповідача. За логікою і правилами законодавчої техніки виходить, що суддя-доповідач має одноосібно здійснити всі дії для того, щоб колегія суддів у складі трьох суддів одержала касаційну скаргу, оформлену відповідно до вимог ст. 392 ЦПК України. Звідси випливає, що саме суддя-доповідач має перевіряти відповідність касаційної скарги вимогам цієї статті. Тепер докладніше проаналізуємо ті повноваження, які надані судді-доповідачу:

- перевіряти наявність електронного кабінету згідно із ч. 2 ст. 393 ЦПК України;
- виявляти прострочення строків на подання касаційної скарги, наявність заяви (клопотання) про поновлення цього строку та кваліфікувати підстави, наведені скаржником у заяві: які із них є поважними або неповажними. Але, на нашу думку, вже у цих повноваженнях можна виявити неузгодженість, оскільки прокоментована ч. 3 ст. 393 ЦПК України передбачає поновлення судді-доповідача, а посилення в абз. 2 ч. 3 ст. 393 ЦПК України на п. 4 ч. 2 ст. 394 цього ж Кодексу переадресовує поновлення на вирішення питання про поважність причин пропуску строку на касаційне провадження іншому складу суду. Тобто останнє положення цієї норми має бути в ст. 394 ЦПК України, а до повноважень судді-доповідача не повинно входити вирішення питання про поважність причин пропуску строку на касаційне оскарження;
- крім реагування на формальні вимоги до касаційної скарги (п. 1-3 ч. 4 ст. 393 ЦПК України) судді-доповідачу надане істотне повноваження з визначення викладених у касаційній скарзі підстав для оскарження судового рішення у касаційному порядку (п. 4 ч. 4 ст. 393 ЦПК України);
- реагувати на виявлені суддею недоліки в касаційній скарзі шляхом залишення її без руху тощо.

Характерними рисами касаційних повноважень судді-доповідача є те, що він має перевіряти навіть розмір судового збору та порядок його сплати, і судді досить часто прискіпливо ставляться до вирішення цього питання. Наприклад, в ухвалі судді Верховного Суду було зазначено: «У позовах про зобов'язання повернути нерухоме майно ціна позову визначається вартістю майна. Аналогічна правова позиція викладена у постанові Великої Палати Верховного Суду від 28 вересня 2022 року у справі № 483/448/20 (провадження № 14-206цс21)» [12]. Але з таким підходом важко погодитися, оскільки при передачі земельної ділянки в оренду право власності на земельну ділянку залишається у власника, тому й питання може ставитися не про повернення земельної ділянки, а лише про припинення права володіння та користування земельною ділянкою орендарем (ч. 1 ст. 759 ЦК України).

Дійсно, у позовній заяві у справі, по якій переглядалось рішення суду у касаційній інстанції (див. вищезазначену постанову Великої Палати Верховного Суду від 28 вересня 2022 року у справі № 483/448/20 (провадження № 14-206цс21) ставилося питання про визнання відсутнім права оренди у ФГ «Барвінок», зобов'язання ФГ «Барвінок» усунути перешкоди у користуванні земельною ділянкою шляхом повернення ОСОБА_1 земельної ділянки площею 4,9119 га. Але ж останнє положення не можна розцінювати як правильно юридично прокваліфіковане через те, що усунення перешкод неможливо здійснювати шляхом повернення земельної ділянки. Квінтесенція договору оренди сформульована у ст. 759 ЦК України, згідно з якою наймодавець передає наймачеві майно у володіння та користування за плату на певний строк. Тому й питання має стосуватися незаконності володіння та користування земельною ділянкою в певний строк. Отже, має йтися про незаконне володіння та користування земельною ділянкою протягом певного строку і, відповідно, завдану шкоду.

Звідси випливає, що розмір судового збору має рахуватися не від ціни земельної ділянки, а від вартості оренди земельної ділянки. Наприклад, викликає також запитання таке положення із ухвали суду, яку надамо в скороченому змісті: «У серпні 2022 року ОСОБА_1 звернувся до суду з вищевказаним позовом до Фермерського господарства «Барвінок» (далі - ФГ «Барвінок») про визнання відсутності права оренди та усунення перешкод у праві

користування земельною ділянкою. У лютому 2025 року ОСОБА_1 подав заяву про зміну предмета позову, яка була прийнята судом, в якій просив суд...»[12]. Тобто майже три роки знадобилося суду першої інстанції для того, щоб позивач змінити свої позовні вимоги і, на думку автора, такі зміни стали гіршими.

Тому, на перший погляд, ухвала судді Верховного Суду виглядає цілком обґрунтованою, оскільки є посилання на правову позицію, викладену в постанові Великої Палати Верховного Суду від 28 вересня 2022 року в справі № 483/448/20. Але, на нашу думку, за своєю суттю вона не відповідає характеру спірних відносин.

Проблемність питання щодо сплати судового збору в сучасному цивільному судочинстві полягає в тому, що досить часто судді виявляють глибокі знання з бухгалтерії та здійснюють його розрахунок на власний розсуд. Але у Законі України «Про судовий збір» встановлено, що розрахунок має здійснюватися в розмірі 200 відсотків ставки, що підлягала сплаті при поданні позовної заяви, іншої заяви і скарги, від розміру оспорюваної суми. Тобто формально слід судовий збір, що був сплачений в суді першої інстанції, помножити на два. Але на практиці судді визначають розмір судового збору, відштовхуючись від частини положення «...підлягала сплаті при поданні позовної заяви», тобто при розрахунку судового збору вони беруть за основу свої власні переконання. Але такий підхід деяких суддів до розрахунку судового збору є неправильним, оскільки згідно із ст. 270 ЦПК України для усунення помилки в розрахунку судового збору має ухвалюватися додаткове рішення або таку помилку має виправляти суд апеляційної інстанції і встановлювати, що розмір судових витрат у суді першої інстанції має бути змінений і покладений на конкретного суб'єкта.

Цікавим є аналіз ухвал судів про відкриття провадження в справі, коли колегія суддів у складі трьох суддів призначає справу до розгляду «в складі колегії з п'яти суддів у порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи за наявними у ній матеріалами». При цьому не звертається увага на певну суперечність з попередньою фразою з мотивувальної частини тієї ж самої ухвали: «Відповідно до частини одинадцятої статті 34 ЦПК України, з урахуванням категорії і складності справи, справу розглянути колегією у складі п'яти суддів». Тобто в останньому положенні робиться натяк на складність справи, що має

виправдати збільшення чисельності суддів до п'яти, але суперечність полягає в тому, що пропонується розглядати справу за правилами спрощеного позовного провадження, а це означає, що така справа є простою, малозначною або незначної складності (п. 4 ч. 4 ст. 19 ЦПК України).

Головне ж процедурне питання полягає в тому, що касаційний перегляд рішення відбувається, за загальним правилом, в порядку спрощеного позовного провадження, тобто без судового засідання. Коли суддя першої інстанції самостійно вирішує справу в порядку спрощеного провадження без судового засідання, то це певним чином нагадує наказне провадження. Але сторони в суді першої інстанції можуть вплинути на порядок розгляду справи навіть у спрощеному позовному провадженні, якщо заявлять про доцільність проведення судового засідання. А у касаційній інстанції, згідно ч. 1 ст. 402 ЦПК, передбачається, що скарга розглядається за правилами розгляду справи судом першої інстанції в порядку спрощеного позовного провадження без повідомлення учасників справи з урахуванням ст. 400 цього Кодексу. Тому виникає питання, а навіщо тоді в ухвалі суду зазначати таке положення: «Інформацію про дату розгляду справи оприлюднити на офіційному веб-порталі судової влади України» [13].

Раніше сторони запрошувалися до Верховного Суду України і мали право на виступ, хоча реально такий виступ обмежували трьома хвилинами, але сучасний «спрощений», а точніше, скорочений процес касаційного перегляду судового рішення, на нашу думку, суперечить принципу гласності. Вважаємо, що скорочення процесу розгляду справи і, відповідно, мінімізація процесів доказування та доведення йде не на користь встановленню реальних обставин справи та ухваленню законного і обґрунтованого рішення суду.

Висновки. Поряд із наведеними висновками звернемо увагу на те, що процедура діяльності касаційного суду не зовсім відповідає суспільним інтересам та загальним принципам цивільного судочинства, оскільки суддя-доповідач наділяється істотними повноваженнями з можливістю створення істотних перешкод у реалізації особою її права на касаційне оскарження рішень судів. При цьому “одноосібна” ухвала такого судді розцінюється як остаточна вона оскарженню не підлягає, з чим важко погодитися. Структура Вер-

ховного Суду як касаційного суду дає можливість говорити про те, що саме для об'єктивності вирішення справ передбачена значна кількість суддів, які братимуть участь у вирішенні справи. Тому й повноваження суддів-доповідачів не мають зводитися до формального розгляду касаційних скарг, а полягати у вирішенні складних процесуальних питань, наприклад, справи, щодо вирішення якої ВС звернувся за консультативним висновком до ЄСПЛ [14]. Більше того, при виникненні спору між скаржником і суддею-доповідачем щодо поданої касаційної скарги, на нашу думку, такий спір має вирішуватися іншою колегією суддів як мінімум у складі трьох суддів. Так само слід визнати важливим, що наявність такого спору має асоціюватися із заміною судді-доповідача, щоб застерегти можливий подальший вплив такого судді на рішення касаційної інстанції.

На рівні розмежування повноважень з відкриття касаційного провадження вже виникають деякі неузгодженості, оскільки колегія суддів у складі трьох суддів вирішує питання про відкриття касаційного провадження (про відмову у відкритті касаційного провадження), як правило, призначає розгляд справи в складі п'яти суддів, призначає дату слухання справи, але у переважній більшості справ в порядку спрощеного провадження. Така практика суперечить принципу обґрунтованості дій суду, оскільки новопризначені двоє суддів потенційно можуть висловити бажання провести судові засідання і заслухати позицію сторін. Однак вони такого права вже позбавлені, оскільки колегія в складі трьох суддів вже вирішила це питання і воно перегляду не підлягає. В такому разі роль двох новопризначених суддів фактично зводиться до підписання ними рішення, оскільки вони не можуть вплинути на розгляд справи. Можна припустити, що такий порядок є наміром формально залучати “резервних суддів” до касаційного перегляду судового рішення.

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року № 1618-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15?find=1&text=%D1%84%D1%83%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82#n6294> 2. Верховний Суд. Судова влада. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1981516> 3. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> 4. Навроцька Ю. В. Теоретичні

та прикладні аспекти удосконалення законодавчого регулювання касаційного оскарження в цивільному судочинстві. *Цивільний процес: теорія і практика. Концепції вчених з удосконалення законодавства про цивільне судочинство*: монографія/ за заг. ред. С. Я. Фурси, С. С. Бичкової. Київ: Алерта, 2023. С. 596-638. 5. Гулик А. Г. Касація у системі оптимального інстанційного перегляду судових рішень у цивільному судочинстві. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 3. С. 152. 6. Помазанов А. В. Касаційний перегляд судових рішень у цивільному процесі України: дис. ... докт. філософії 081(Право). Київ: Науково-дослідний інститут приватного права та підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України. 2019. 252 с. 7. Конституція України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA%96-%D0%B2%D1%80?find=1&text=%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD#n4793> 8. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 року № 393/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#n71> 9. Ухвала Верховного Суду у складі судді Касаційного цивільного суду від 05 березня 2026 року по справі № 173/1112/22 (провадження № 61-2768ск26) URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134579831> 10. Фурса С. Я., Фурса Є. І. Звернення Верховного Суду до Європейського суду з прав людини за наданням консультативного висновку: актуальні питання адвокатської діяльності. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє: матер. XV міжнар. наук.-практ. конф., Одеса, 14 листопада 2025 р.* Одеса: Фенікс, 2025. С. 43-48 11. Протокол № 16 до Конвенції: ЄСПЛ завершив розгляд першого запиту Верховного Суду та прийняв до розгляду другий запит Верховного Суду. URL: <https://court.gov.ua/press/news/1975421/> 12. Ухвала Верховного Суду у складі судді Касаційного цивільного суду від 05 березня 2026 року по справі № 173/1112/22 (провадження № 61-2768ск26) URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134579831> 13. Ухвала Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 05 березня 2026 року по справі № 2-786/10 (провадження № 61-13565св25). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134579827> 14. Сокалюк В. П. Доведення і доказування у справі за позовом монахині на її проживання в монастирі після припинення чернечого статусу (у контексті звернення Верховного Суду до Європейського суду з прав людини за консультативним висновком). *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2025. Вип. 92. Ч. 1. С. 538-545.

References

1. Tsyvilno-protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 18 bereznia 2004 No. 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15?find=1&text=%D1%84%D1%83%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82#n6294> 2. Verkhovnyi Sud. Sudova vlada. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1981516> 3. Pro sudoustriy ta status suddiv: Zakon Ukrainy vid 2 chervnia 2016. No. 1402-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> 4. Navrotska Yu. V. Teoretychni ta prykladni aspekty

udoskonalennia zakonodavchoho rehuliuвання kasatsiynoho oskarzhennia v tsyvilnomu sudochynstvi. *Tsyvilnyi protsess: teoria i praktyka. Kontseptsii vchenyh z udoskonalennia zakonodavstva pro tsyvilne sudochynstvo: monohrafiia* / ed. by S.Ya. Fursa, S.S. Bychkova. Kyiv: Alerta, 2023. Pp. 596-638. **5.** Hulyk A.H. Kasatsia u systemi optymalnogo instantsiynoho prerhliadu sudovyh rishen u tsyvilnomu sudochynstvi. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. 2020. No. 3. P. 152. **6.** Pomazanov A.V. Kasatsiynyi perehliad sudovyh rishen u tsyvilnomu protsesi Ukrainy: PhD thesis (Law). Kyiv: Burchak Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, 2019. 252 p. **7.** Konstytutsia Ukrainy URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80?find=1&text=%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD#n4793> **8.** Pro zvernennia hromadian: Zakon Ukrainy vid 2 zhovtnia 1996. No. 393/96-BP. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#n71> **9.** Uhvala Verkhovnoho Sudu u skladi suddi Kasatsiynoho tsyvilnogo sudu vid 5 bereznia 2026 po spravi No. 173/1112/22 (provadzhennia No. 61-2768ck26). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134579831> **10.** Fursa S.Ya., Fursa Ye.I. Zvernennia Verkhovnoho Sudu do Yevropeyskoho sudu z prav liudyny za nadanniam konsultatyvnoho vysnovku: aktualni pytannia advokatskoi dialnosti. *Advokatura: munule, suchasnist ta maybutnie: conference theses*. Odesa: Feniks, 2025. Pp. 43-48. **11.** Protokol No. 16 do Konventsii: ECHR zavershyv rozhliad pershoho zapytu Verkhovnoho Sudu ta pryniav do rozhliadu druhyi zapyt Verkhovnoho Sudu. URL: <https://court.gov.ua/press/news/1975421/> **12.** Uhvala Verkhovnoho Sudu u skladi suddi Kasatsiynoho tsyvilnogo sudu vid 5 bereznia 2026 po spravi No. 173/1112/22 (provadzhennia No. 61-2768ck26). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/134579831> **13.** Uhvala Verkhovnoho Sudu u skladi kolehii suddiv Druhoi sudovoi palaty Kasatsiynoho tsyvilnogo sudu vid 5 bereznia 2026 po spravi No. 2-786/10 (provadzhennia No. 61-13565cb25). URL:<https://reyestr.court.gov.ua/Review/134579827> **14.** Sokaliuk V.P. Dovedennia i dokazuvannia u spravi za pozovom monakhyni na ii prozhyvannia v monastyrі pislia prypynennia chernechoho statusu (u konteksti zvernennia Verkhovnoho Sudu do Yevropeiskoho sudu z prav liudyny za konsultatyvnym vysnovkom). *Naukovyi visnyk Uzhgorodskoho natsionalnogo universytetu*. 2025. Iss. 92. Part 1. Pp. 538-545.

Fursa Svitlana. The procedure for cassation review of court decisions in civil cases: topical issues of theory, legislation and practice

The author analyzed the procedure for cassation review of court decisions and identified certain shortcomings that significantly affect the right of a person to access justice. The reduction of the consideration of the case by the court of cassation instance, in particular, the simplification of the processes of evidence and proof is not in the interest of establishing the real circumstances of the case and checking the provisions of the cassation appeal, the adoption of a lawful and reasoned decision by the cassation court. Based on the analysis of the Code of

Civil Procedure of Ukraine, it can be concluded that the procedure for cassation review of court decisions does not fully meet the public interests and general principles of civil justice, in particular, the principle of publicity, etc. After a detailed acquaintance with the procedure for cassation review, one gets the impression that certain obstacles are created for a person to exercise his/her right to cassation appeal of a court decision. For example, a “sole” judgement of the judge-rapporteur is final and cannot be appealed. The structure of the Supreme Court as a cassation court and the significant number of judges who will participate in the cassation hearing should indicate that it should be aimed at a comprehensive and objective review of court decisions. Therefore, the powers of the rapporteur judges should not be limited to the formal review of cassation appeals, but also be aimed at resolving complex procedural issues. If a dispute arises between the complainant and the rapporteur judge regarding the submitted cassation appeal, it should be resolved by another panel of judges consisting of at least three judges. However, in the author’s opinion, the rapporteur judge should be replaced in order to prevent his/her further influence on the decision of the cassation instance.

Regarding the opening of cassation proceedings, there are some inconsistencies. Thus, a panel of judges consisting of three judges decides on the issue of opening cassation proceedings (on the refusal to open cassation proceedings) and, as a rule, appoints the consideration of the case in the composition of a larger odd number of judges (Part 4 of Article 34 of the Code of Civil Procedure of Ukraine). As can be seen from the court decisions, the consideration of cases is appointed in the composition of five judges, and a date for hearing the case is also set, but in the vast majority it is done with the simplified procedure. Such practice contradicts the principle of the validity of the court’s actions, since the newly appointed two judges can potentially express a desire to hold a court session and hear the parties’ positions. However, they are already deprived of such a right, since the panel of three judges has already decided this issue and it is not subject for review.

Key words: right to cassation appeal, cassation review, legal certainty, access to justice, judgements, decisions, resolutions, minor case, closure of proceedings, procedural guarantees, rule of law, unity of judicial practice.

Дата першого надходження рукопису до редакції: 08.02.2026 р.

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 20.02.2026 р.

Дата публікації: 03.03.2026 р.